

Anonüümseks muudetud versioon

Tõlge

C-421/23 - 1

Kohtuasi C-421/23

Eelotsusetaotlus

Saabumise kuupäev:

10. juuli 2023

Eelotsusetaotluse esitanud kohus:

Cour d'appel de Liège (Liège'i apellatsioonikohus, Belgia)

Eelotsusetaotluse kuupäev:

25. mai 2023

Apellant:

Ministère public

Tsiviilhageja:

Office National de Sécurité Sociale (ONSS)

Süüdistatav:

EX

[...]

Cour d'appel de Liège (Liège'i apellatsioonikohus, Belgia)

Kohtuotsus,

mille on teinud KUUES kriminaalkollegium

JÄRGMISES KOHTUASJAS:

MINISTÈRE PUBLIC (Belgia prokuratuur),

JA

ET

ONSS [Office national de la sécurité sociale (Belgia riiklik sotsiaalkindlustusamet)] [...]

- tsiviilhageja ja vabatahtlikult menetlusse astuja,

[...]

VERSUS

[EX], [...], Portugali kodanik, Belgias teadaolev aadress puudub, endine elukoht [...] Barcelos (PORTUGAL), ning kes avaldab, et elab praegu aadressil [...] 4490 POVOA DE VARZIM (PORTUGAL)

- süüdistatav,

keda esindab ja abistab advokaat Steve LAMBERT, BRÜSSEL,

ning keda süüdistatakse:

[...]

A. [...]. [Süüdistus, mida apellatsioonkaebus ei puuduta]

B. [...]. [Süüdistus, mida apellatsioonkaebus ei puuduta]

C. Sotsiaalkindlustusmaksete tasumata jätmise deklareerimisest keeldumise tõttu

Selles, et ta on tööandja või tema volitatud esindajana

[...]

tasunud vähem makseid kui need, milleks ta on kohustatud, või ei ole neid üldse tasunud deklareerimisest või punktis 2 osutatud teabe esitamisest keeldumise või artiklites 232 ja 235 nimetatud teo tõttu;

et ta ei ole ajavahemikul 31.1.2012 kuni 31.1.2018 tööandja või tema volitatud esindajana tasunud makseid, mida tuli tasuda töötajate eest, kes olid tegelikult Belgia territooriumil kümnenda ja üheteistkümnenda süüdistatava jaoks tööle võetud, ehk 640 töötaja eest, kes lähetati pettuse eesmärgil Portugalist Belgiasse.

[...]

D. [...]. [Süüdistus, mida apellatsioonkaebus ei puuduta]

E. Sotsiaalvaldkonnas kriminaalõiguse kohaldamisalasse kuuluv kelmus

[...]

Käsitletavas asjas [...]

[...]

– selles, et ta on äriühingutest pettuse abil töötajate lähetamiseks kasutanud võltsitud lähetusvorme ja võltsitud lähetuslepinguid, et lähetused näiksid õiguspärased, ning kasutanud võltsitud arveid, et varjata lähetustega seotud pettust;

[...]

F. [...] [Süüdistus, mida apellatsioonkaebus ei puuduta]

G. [...] [Süüdistus, mida apellatsioonkaebus ei puuduta]

H. Rahapesu (seotud menetluses)

[...]

Selles, et ta on muundanud Belgia karistusseadustiku (Code pénal) artikli 42 punktis 3 nimetatud vara või selle vara üle andnud eesmärgiga varjata või hoida saladuses vara ebaseaduslikku päritolu või eesmärgiga abistada isikut, kes on osalenud õigusrikkumises, mille tulemusel see vara saadi, et ta saaks hoiduda oma tegude õiguslikest tagajärgedest.

Et ta on varjanud või hoidnud saladuses karistusseadustiku artikli 42 punktis 3 nimetatud asjade tõelist olemust, päritolu, asukohta, käsutamiskiisi, ümberpaigutamist või omandiõigust, kui ta teadis või pidi teadma nende päritolust.

*****

Võttes arvesse tribunal de première instance de **NAMURi** (Namuri esimese astme kohus, Belgia) **NAMURi** kohtumaja **10. novembri 2021. aasta** otsust (järjekorranumbriga 989), millega ta

KRIMINAALASJAS

OTSUSTAB lugeda süüdistuse punktid A, B, C, D.1, D.2, D.3, E, F, G.1 ja H tõendatuks sellises sõnastuses, nagu nad esitati;

MÕISTAB süüdistatavale:

- **4 AASTAT vangistust** ja **6x 100 000 euro** suuruse **rahalise karistuse**, mille suurus kokku on seega **600 000 eurot** või selle asenduskaristusena 3 kuud vangistust; sellest pool vangistust ja rahaline karistus **tingimisi 5-aastase** katseajaga;
- [...] [Lisakaristused, mis ei ole eelotsuse küsimuste seisukohast asjakohased]

MÄÄRAB

- 15 461 997,38 euro suuruse summa **konfiskeerimise**,

otsustab mõista selle summa välja ONSSI kasuks.

- [...] [Muu konfiskeerimine, mis ei ole eelotsuse küsimuste seisukohast asjakohane]

TSIVIILASJAS

[...]

ONSSI tsiviilhagi on algse summa 15 978 913,72 euro ulatuses vastuvõetav ja põhjendatud.

[...]

*****

[...]

PÄRAST NÕUPIDAMIST

1. Menetlus

Süüdistatava [EXi] apellatsioonkaebus ja prokuratuuri apellatsioonkaebus selle süüdistatava vastu on vastuvõetavad, kuna need on esitatud seaduses ette nähtud vormis ja tähtaja jooksul.

Süüdistatav eitab oma süüd süüdistuse punktide C, E ja H osas, ei nõustu karistuse määra ja tsiviilasjas välja mõistetud summadega.

Prokuratuur kritiseerib omal poolt karistuse määra.

2. Arutelu

Faktilised asjaolud

Esimese astme kohus on konteksti ammendavalt kirjeldanud.

Apellatsioonikohtul piisab meenutamisest, et süüdimõstva otsuse kohaselt andis süüdistatav Belgia Kuningriigi territooriumil Belgia, Portugali, Inglise ja Luksemburgi äriühingute kaudu ehitussektoris tööd 650 Portugali kodanikust töötajale.

Siinne kohus, kellele on vastuväiteid esitatud ainult seoses süüdistuse punktidega C (sotsiaalkindlustusmaksete tasumata jätmine), E (sotsiaalvaldkonnas kriminaalõiguse kohaldamisalasse kuuluv kelmus) ja H (rahapesu), märgib, et

Portugali töötajad lähetati 2011.–2017. aastal võltsitud A1-tõenditega Belgia territooriumile, et nad töötaksid Belgias ehitusel.

Esimese astme kohus jõudis järeldusele, et A1-tõendid ja lähetuslepingud – mida on käsitletud süüdistuse punktides D1 ja D2, mida apellatsioonikohtus ei vaidlustatud – on võltsitud.

Selleks, et lähetustunnistuses nimetatud töötajatel oleks võimalik jääda päritoluriigi sotsiaalkindlustussüsteemis maksukohustuslaseks, peavad Portugali sotsiaalkindlustusasutused neid tunnistusi nõudma ning töötajad peavad need esitama.

Selleks, et töötajat saaks teise Euroopa Liidu liikmesriiki lähetada, on lisaks nõutav, et tööandja tegeleks asukohariigis olulise tegevusega, ning lähetuse maksimaalne kestus on 24 kuud.

Sisulised küsimused

Süüdistatav väidab esimeses väites, et niipea, kui vastuvõtva liikmesriigi pädev asutus avaldab kahtlust A1-tõendite väljastamise aluseks olevate faktiliste asjaolude õigsuses, peab nende tõendite põhjendatust hindama väljastajast liikmesriigi pädev sotsiaalkindlustusasutus.

On teada, et kuni A1-tõendit ei ole tagasi võetud või kehtetuks tunnistatud, peab selle liikmesriigi pädev asutus, kus töötaja töötab, võtma arvesse asjaolu, et töötaja suhtes on juba kohaldatav selle liikmesriigi sotsiaalkindlustusõigus, kus asub ta tööle võtnud ettevõtja, ning see asutus ei saa järelikult kõnealuse töötaja suhtes omaenda sotsiaalkindlustuskeemi kohaldada.¹

Euroopa Liidu Kohus tuletab meelde, et lojaalse koostöö põhimõttest tuleneb, et iga liikmesriigi asutus peab hoolikalt kontrollima omaenda sotsiaalkindlustuskeemi kohaldamist. Samuti tuleneb sellest põhimõttest, et teistel liikmesriikidel on õigus eeldada, et asjaomase liikmesriigi asutus seda kohustust täidab.²

Järelikult on A1-tõendi väljastanud liikmesriigi pädev asutus kohustatud uuesti hindama selle tõendi väljastamise põhjendatust ning võtma vajaduse korral tõendi tagasi, kui selle liikmesriigi pädev asutus, kus töötaja töötab, väljendab kahtlust tõendi aluseks olevate faktiliste asjaolude ja seega ka tõendi kannete õigsuse suhtes muu hulgas seetõttu, et need ei vasta määruse nr 1408/71 artikli 14 lõike 1 punkti a nõuetele.³

¹ 27. aprilli 2017. aasta kohtuotsus A-Rosa Flussschiff (C-620/15, EU:C:2017:309, punkt 43 ja seal viidatud kohtupraktika).

² Vt analoogia alusel 3. märtsi 2016. aasta kohtuotsus komisjon vs. Malta (C-12/14, EU:C:2016:135, punkt 37).

³ 6. veebruari 2018. aasta kohtuotsus Altun jt (C-359/16, EU:C:2018:63, punkt 43).

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. septembri 2009. aasta määruses (EÜ) nr 987/2009, milles sätestatakse määruse (EÜ) nr 883/2004 (sotsiaalkindlustussüsteemide koordineerimise kohta) rakendamise kord, on artiklis 5 sätestatud:

1. Liikmesriigi asutuse väljastatud dokumente, mis näitavad isiku olukorda põhimääruse ja rakendusmääruse kohaldamise eesmärgil, ning tõendusmaterjale, mille alusel need dokumendid on välja antud, aktsepteeritakse teiste liikmesriikide asutustes niikaua, kuni need väljastanud liikmesriik ei ole neid tagasi võtnud või kehtetuks tunnistanud.

2. Kui esineb kahtlus dokumendi kehtivuses või selles esitatud asjaolude täpsuses, palub dokumendi saanud liikmesriigi asutus dokumendi väljastanud asutuselt vajalikke selgitusi ja vajaduse korral kõnealuse dokumendi tagasivõtmist. Dokumendi väljastanud asutus vaatab dokumendi väljastamise põhjused läbi ja vajaduse korral võtab dokumendi tagasi.

Selle tõendiga kinnitab selle liikmesriigi pädev asutus, kus asub asjaomased töötajad tööle võtnud ettevõtja, et tema sotsiaalkindlustusskeemi kohaldatakse nende töötajate suhtes edasi. Nagu juba öeldud: tulenevalt põhimõttest, mille kohaselt töötajad peavad olema kindlustatud ainult ühes sotsiaalkindlustusskeemis, tähendab selline tõend paratamatult seda, et teise liikmesriigi skeem ei ole kohaldatav.⁴

Käesoleval juhul ei ole Portugali sotsiaalkindlustusasutused väljastanud mingeid A1-tõendeid, sest esimese astme kohus on tõendanud, et need tõendid olid võltsitud.

Süüdistatav väidab siiski, et kui on kaudseid tõendeid pettuse kohta – sellise juhu alla peavad kuuluma ka võltsitud A1-tõendid, mis ei pärine nende väljastamiseks pädevalt asutuselt –, peab dialoogi- ja lepitusmenetlus kõigest hoolimata toimuma. See menetlus on kohustuslik eeltingimus selle kindlakstegemiseks, kas pettuse koosseisutunnused on täidetud.

Selle väite analüüsimiseks osutab apellatsioonikohus kõigepealt, et määrusega nr 987/2009 kodifitseeriti Euroopa Kohtu praktika, andes A1-tõendile siduvuse ning seda väljastavale asutusele ainupädevuse, et tõendi kehtivust hinnata, ning võttes selle menetluse sõnaselgelt üle vahendiks, millega lahendada erimeelsusi nii liikmesriigi pädeva asutuse koostatud dokumentide õigsuse kui ka asjaomase töötaja suhtes kohaldatava õiguse kindlaksmääramise suhtes.⁵

Sellised kaalutlused ei tohi siiski viia selleni, et õigussubjektid saaksid liidu õigusnorme pettuse või kuritarvituse eesmärgil ära kasutada.

⁴ 26. jaanuari 2006. aasta kohtuotsus Herbosch Kiere (C-2/05, EU:C:2006:69, punkt 21) ja 27. aprilli 2017. aasta kohtuotsus A-Rosa Flussschiff (C-620/15, EU:C:2017:309, punkt 38).

⁵ 27. aprilli 2017. aasta kohtuotsus A-Rosa Flussschiff (C-620/15, EU:C:2017:309, punkt 59).

Pettuse ja õiguse kuritarvitamise keelu põhimõte on nimelt üks liidu õiguse üldpõhimõtteid, mida õigussubjektid peavad järgima. Järelikult ei saa liidu õigusnorme kohaldada nii laialt, et need hõlmaksid tehinguid, mis tehakse eesmärgil saada liidu õigusega ette nähtud eelistest pettuse või kuritarvituse teel kasu.⁶

Kohus märgib ka, et just pettusekahtluse kontekstis on eriti oluline kasutada dialoogi- ja lepitusmenetlust enne, kui vastuvõtva liikmesriigi pädevad asutused lõplikult pettuse tuvastavad, kuna see menetlus võimaldab tõendi väljastanud liikmesriigi pädeval asutusel ja vastuvõtva liikmesriigi pädeval asutusel alustada dialoogi ja teha tihedat koostööd, et oma vastavast riigisisest õigusest tulenevaid uurimisvolitusi kasutades kontrollida ja kokku koguda kõik asjakohased faktilised ja õiguslikud asjaolud, mis võivad hajutada või vastupidi, kinnitada kahtlusi, mida vastuvõtva liikmesriigi pädev asutus on A1-tõendite väljaandmisega seotud asjaolude kohta avaldanud.⁷

Euroopa Liidu Kohus on öelnud, et see menetlus kujutab endast kohustuslikku eeltingimust selleks, et teha kindlaks, kas pettuse koosseisutunnused on täidetud, ning sellest tulenevalt teha asjakohased järeldused asjaomaste A1-tõendite kehtivuse ja asjaomaste töötajate suhtes kohaldatava sotsiaalkindlustusõiguse kohta.⁸

Euroopa Liidu Kohtu seisukoht on ilmselt, et oht rikkuda ainult ühe liikmesriigi õiguse kohaldamise põhimõtet, topeltmaksustamise oht ning oht kahjustada dialoogi- ja lepitusmenetlust, mis põhineb liikmesriikide pädevate asutuste vahelisel lojaalsel koostööl, on piisavad, et teha dialoogi- ja lepitusmenetlusest kohustuslik eeltingimus.

Kuigi käesoleval juhul on pettuse kohta konkreetseid kaudseid tõendeid ning esimese astme kohus on neid kinnitanud ja arvesse võtnud, tuleb ka märkida, et Portugali sotsiaalkindlustusele on tõepoolest sotsiaalkindlustusmaksed tasutud, ilma et apellatsioonikohtul oleks teavet, miks need maksed tehti, kuna nii prokuratuur kui ka tsiviilhageja väidavad, et asjaomased äriühingud ei ole kunagi Portugalis tegutsenud.

See teave võib ka mõjutada võimalikku konfiskeerimist, mille kohus võib vajaduse korral määrata, kui tema menetluses olevad süüdistused tuleb tunnistada tõendatuks.

⁶ Vt 5. juuli 2007. aasta kohtuotsus Kofoed (C-321/05, EU:C:2007:408, punkt 38) ja 22. novembri 2017. aasta kohtuotsus Cussens jt (C-251/16, EU:C:2017:881, punkt 27).

⁷ 2. aprilli 2020. aasta kohtuotsus CRPNPAC ja Vueling Airlines (C-370/17 ja C-37/18, EU:C:2020:260, punkt 66).

⁸ 2. aprilli 2020. aasta kohtuotsus CRPNPAC ja Vueling Airlines (C-370/17 ja C-37/18, EU:C:2020:260, punkt 71).

Neil asjaoludel leiab apellatsioonikohus, et ta peab esitama Euroopa Liidu Kohtule käesoleva kohtuotsuse resolutsioonis toodud eelotsuse küsimused.

ESITATUD PÕHJENDUSTEST LÄHTUDES

[...]

leiab kohus,

et enne kohtuasja sisulist lahendamist tuleb esitada Euroopa Liidu Kohtule järgmised eelotsuse küsimused.

1. Kas Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2004. aasta määrust (EÜ) nr 883/2004 sotsiaalkindlustussüsteemide kooskõlastamise kohta tuleb tõlgendada nii, et selle kohaldamisalasse kuulub juhtum, mil on leitud – ja pooled ei ole seda ka eitanud –, et esiteks on esitatud A1-tõendid vastuvõtva riigi kohtute hinnangul võltsitud ja teiseks on sellesama vastuvõtva liikmesriigi õigusasutuste uurimiskohustuste täitmisel leidnud tõendamist, et vaidlusalused tõendid ei ole väljastajast riigi pädeva asutuse koostatud, olgugi et see asutus on saanud sotsiaalkindlustusmaksid?
2. Kas jaatava vastuse korral on määruse nr 883/2004 artikli 76 lõikes 6⁹ (milles on sätestatud samasugune menetlus kui määruse nr 1408/71 artikli 84a lõikes 3) kehtestatud dialoogi- ja lepitusmenetlus on kohustuslik eeltingimus, enne kui tehakse kindlaks, kas pettuse koosseisutunnused on täidetud?
3. Kui vastused nendele kahele küsimusele on jaatavad, siis kas vastavalt pettuse ja õiguse kuritarvitamise keelu põhimõttele, mis on liidu õiguse üldpõhimõte, mida õigussubjektid peavad järgima, võivad töötajate töötamisriigi ametiasutused jätta need A1-tõendid arvesse võtmata, sealhulgas ka juhul, mil pettuse kahtluse korral ei ole algatatud lepitusmenetlust, kui neile asutustele hindamiseks esitatud asjaoludest saab järeldada, et need tõendid on esitatud tööandja sellise tegevuse tulemusel, mille vastuvõtva riigi kohus on kvalifitseerinud pettuseks?

Jätta ülejäänud küsimuste arutamine edaspidiseks ja lükata kohtuasja lahendamine edasi *sine die*.

[...]

Kuulutatud [...] **25. mail 2023** [...] [Allkirjad ja vormelid]

⁹ [...] [Märkus on esitatud küsimuse tekstis sulgudes]